

مقاله پژوهشی

بررسی سطح دانش و آگاهی عمومی ذی‌نفعان جوامع محلی در راستای اهداف برنامه سیپا (مطالعه موردی: تالاب امیرکلاهی لاهیجان، استان گیلان)

طوبی عابدی^{۱*} و معصومه حسینی^۲

تاریخ دریافت: ۱۶ دی ۱۳۹۹ تاریخ پذیرش: ۳۰ فروردین ۱۴۰۰

چکیده

با توجه به اهداف برنامه اطلاع‌رسانی، آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA) شناخت ذی‌نفعان جوامع محلی و تعیین سطح آگاهی آن‌ها در مورد تالاب‌ها ضروری است زیرا برای تدوین برنامه و اقدامات لازم به منظور حفاظت و استفاده معقولانه از تالاب نیاز به مشارکت جوامع محلی و آگاهی‌افزایی آن‌ها است. پژوهش حاضر از نوع توصیفی-تحلیلی و در زمره تحقیقات پیمایشی است که در تابستان ۹۸ انجام شده است. ۱۰۸ پرسشنامه به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده و به‌صورت مصاحبه حضوری تکمیل شدند که بر اساس تعداد خانوار، سهم متناظر با آن پرسشنامه در ۸ روستای حاشیه تالاب توزیع شد. در روش توصیفی به بررسی شناخت و وضعیت موجود پرداخته و داده‌ها با استفاده از روش‌های آماری مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. متغیرهای مورد بررسی شامل منبع کسب اطلاعات در مورد تالاب‌ها، میزان آشنایی با ارزش‌ها و عوامل تهدیدکننده تالاب، اقدامات و ابزارهای مورد نیاز برای حفاظت تالاب بودند. طبق نتایج به‌دست آمده، متغیرهای مذکور بین روستاها اختلاف معنی‌دار نشان نداد ($P < 0.05$). اما بین متغیر وابسته سطح آگاهی عمومی و متغیرهای مستقل مورد بررسی اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($P < 0.05$).

کلمات کلیدی: ذی‌نفعان، تالاب امیرکلاهی، بهره‌برداری خردمندانه، CEPA

۱- استادیار پژوهشکده محیط‌زیست جهاددانشگاهی

۲- کارشناس پژوهشی پژوهشکده محیط‌زیست جهاددانشگاهی
*نویسنده مسئول: t.abedi@acecr.ac.ir

مقدمه

افزایش روزافزون جمعیت و حفظ معیشت مردم از طریق بهره‌برداری از منابع طبیعی موجب افزایش اهمیت مسائل مربوط به مدیریت منابع طبیعی شده است. تالاب‌ها از جمله اکوسیستم‌هایی هستند که معیشت بسیاری از مردم وابسته به آن‌هاست. اهمیت بالای اکوسیستم‌های تالابی همراه با شرایط بحرانی که این پهنه‌های آبی ارزشمند را به شدت مورد تهدید قرار داده است، ضرورت مدیریت و احیاء تالاب‌ها بر اساس یک رویکرد جامع‌نگر و یکپارچه در سطح حوضه آبریز را بیش از پیش مطرح می‌کند. حفظ و احساس مسئولیت نسبت به این زیستگاه‌های طبیعی وظیفه یک سازمان مستقل نیست بلکه تک تک افراد باید نسبت به زیست بوم‌های طبیعی حساس، آگاه و مسئول باشند (هسلینک^۱ و همکاران، ۲۰۰۷).

آگاهی و درک ارزش‌ها، کارکردها، خطرات و تهدیدهای تالاب‌ها باید بخشی از مهارت‌های اساسی جوامع محلی و ذی‌نفعان باشد. بنابراین افزایش آگاهی عمومی و حساس‌سازی مردم به عنوان حامیان مهم برای تصمیم‌گیری‌ها، سیاست‌گذاری‌ها و همچنین حفظ اکوسیستم‌های طبیعی می‌تواند به حفظ و بازسازی تالاب‌ها کمک کند. تنها راه حفاظت تنوع زیستی تالاب‌ها و جلوگیری از نابودی آن جلب همکاری و مشارکت افراد، سازمان‌ها و گروه‌ها در جامعه است. CEPA^۲ نقش مهمی در توسعه این همکاری و تغییر در جامعه ایفا می‌کند (هسلینک و همکاران، ۲۰۰۷). به دلیل ماهیت چند گانه مسائل مربوط به تالاب‌ها نیاز به توسعه برنامه‌های پیچیده عملیاتی می‌باشد، که هر کدام از حوزه‌ها مسئول بخش‌هایی از مشکلات بوجود آمده هستند. سازمان‌ها و وزارتخانه‌های دولتی به

همکاری یکدیگر در سطوح ملی، محلی و حتی بین‌المللی نیاز دارند. به موجب ماده ۱۳ کنوانسیون تنوع‌زیستی، گروه‌ها، سازمان‌ها، احزاب و غیره، باید برای ارتقاء و توسعه آموزش و برنامه‌های آگاهی عمومی محیط‌زیست تلاش کنند. این ماده ارتباطات، مشارکت، آموزش، اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی (CEPA) را شامل می‌شود. تقویت ارتباطات، دانش‌گستری و آگاهی‌رسانی درباره زیست‌بوم‌های تالابی از دو دهه پیش مورد توجه کشورهای عضو «پیمان‌نامه رامسر» قرار گرفت (قطع‌نامه همایش کشورهای متعهد کنوانسیون رامسر، ۲۰۱۵)^۳. ارتباط را می‌توان به عنوان فرایند تعاملی میان ذی‌نفعان جهت تبادل اطلاعات، دانش و مهارت در زمینه حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها به منظور اطمینان از برخورداری همه ذی‌نفعان از قابلیت تصمیم‌گیری آگاهانه تعریف کرد. آموزش در گسترده‌ترین معنای خود یک فرایند یادگیری مستمر است که می‌تواند آگاهی، انگیزه و توانایی حمایت از حفظ تالاب را برای افراد فراهم سازد. نه فقط از راه ایجاد تغییرات در شیوه عمل افراد، نهادها، کسب و کارها و دولت‌ها بلکه با تغییر دادن سبک زندگی صورت می‌گیرد. آموزش می‌تواند در شرایط رسمی و غیررسمی اجرا شود. افزایش آگاهی اقدامی در جهت برجسته‌سازی و حمایت است که موجب می‌شود گروه هدف، دلیل اهمیت بررسی مسائل تالاب را درک کرده و نسبت به فعالیت‌هایی که می‌تواند برای بهبود وضعیت موجود انجام دهد آگاهی پیدا کند. افزایش آگاهی، نیرویی سازنده و بالقوه تسریع‌کننده است که قصد نهایی آن تحریک گروه هدف به اقدام برای حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب است. مشارکت به معنای درگیر نمودن ذی‌نفعان در تدوین، اجرا و

۱ - Hesselink

۲ - Communication, Education, Public Awareness

۳ - Conference of the Parties (COP)

ارزیابی راهبردها و اقدامات مربوط به حفاظت و بهره‌برداری خردمندان از تالاب‌هاست. سطح و نوع مشارکت می‌تواند بسته به زمینه خاص و تصمیمات افراد، گروه‌ها و موسسات هدایت‌کننده فرایند، بسیار متغیر باشد. مشارکت می‌تواند حرکت‌های خودجوش، مشارکت تعاملی، مشارکت با انگیزه مشاوره و غیره باشد (سازمان حفاظت محیط‌زیست، ۱۳۹۹).

هوروات^۱ (۲۰۰۸) به بررسی آگاهی عمومی در مورد تالاب و حفاظت از آن در اسلونی پرداخت. او برای تعیین سطح آگاهی عمومی در مورد تالاب‌ها و نگرش‌ها نسبت به حفاظت از ذی‌نفعان سه تالاب که جزو کنوانسیون رامسر بودند با تعداد ۱۰۰ پرسشنامه مورد مطالعه قرار داد. نتایج نشان داد که آگاهی عمومی در مورد حفاظت از تالاب‌ها در درجه اول بستگی به نزدیکی محل سکونت و ساختار اجتماعی دارد و نگرش منفی در مورد زندگی در مناطق حفاظت‌شده (از لحاظ ممنوعیت بهره‌برداری از منابع آن) نشان داد که در نتیجه کمبود اطلاعات و دانش کافی از عملکردهای محیطی و اقتصادی تالاب است. ابراهیم^۲ و همکاران (۲۰۱۲) به بررسی تأثیر آموزش، آگاهی عمومی، مشارکت و اطلاع‌رسانی بر حفاظت تالاب با ۱۵۰ پرسشنامه از ذی‌نفعان ۲۵ تالاب در مالزی پرداختند و در مورد میزان آشنایی با مفهوم و ارزش‌های تالاب و وابستگی معیشت آن‌ها تالاب در نهایت نیاز سنجی آموزشی انجام شد و اقدامات لازم تعیین گردید. روی^۳ و همکاران (۲۰۱۵) با استفاده از ۷۰ پرسشنامه به بررسی ذی‌نفعان محلی تالاب شرق کلکته هند پرداختند. وضعیت آموزش محیط‌زیستی آن‌ها را از لحاظ تحصیلات، وضعیت اقتصادی-اجتماعی، میزان درآمد، میزان تمایل به پرداخت، فاصله محل زندگی تا تالاب، نوع استفاده از تالاب، میزان تمایل به حفاظت تالاب مورد بررسی قرار دادند. الیور^۴ و همکاران (۲۰۲۰) به بررسی تفاوت در نحوه عملکرد

کشاورزان و آگاهی آن‌ها از محیط‌زیست در جوامع روستایی در منطقه کارست‌ترین در جنوب غربی چین پرداختند. ۳۱۲ نفر از ۷ روستا انتخاب شدند تا سطح آگاهی آن‌ها در مورد محیط‌زیست، حوزه آبخیز و فعالیت‌های کشاورزی سنجیده شود. دسترسی به نیروی کار، مسائل مربوط به کمیت و یا کیفیت آب که روی آبیاری تأثیر می‌گذارد و هزینه‌های کود کشاورزی برای کشاورزان از مهم‌ترین مشکلات شناخته شد. منابع اطلاعاتی برای یادگیری در مورد شیوه‌های کشاورزی، محیط‌زیست و استفاده از کود برای کشاورزان جوان (سن کمتر از ۴۰ سال) متنوع‌تر بود و سطح آموزش و دانش کسب شده در مورد شیوه‌های مدیریت زمین به طور قابل توجهی بین روستاهای حوضه آبریز معنی دار بود. ضیایی و همکاران (۱۳۹۲) با استفاده از ۶۸ پرسشنامه به بررسی وضعیت تعامل و ظرفیت جوامع محلی پیرامون منطقه نمونه گردشگری پاسارگاد شیراز برای توسعه پایدار گردشگری پرداختند. نتایج تحقیق نشان داد ظرفیت جوامع محلی در توسعه گردشگری در وضعیت مطلوبی قرار ندارد و کمتر از حد متوسط می‌باشد، لذا ظرفیت‌سازی و ایجاد بستر مناسب جهت نیل به توسعه پایدار گردشگری در بخش پاسارگاد و جوامع محلی پیرامون آن ضروری است. مولایی‌هشتجین و دادرس (۱۳۹۲) به بررسی جمعیت، امکانات اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی، توریستی و موقعیت قرارگیری روستاهای حاشیه تالاب و ارتباط آن‌ها با تالاب پرداختند. نتایج نشان داد که موقعیت قرارگیری روستاهای حاشیه تالاب در زراعت و دامپروری، صنایع دستی وابسته به تالاب و به ویژه شکار به عنوان فعالیت مهم اقتصادی روستاها محسوب می‌شود. با مشارکت دادن روستاییان و برنامه‌ریزی بهینه با توجه به مناظر بدیع و چشم اندازهای منحصر بفرد تالاب می‌توان ضمن بسط و گسترش صنعت توریسم به حفظ محیط‌زیست تالاب کمک کرد. جلالیان و همکاران

۳ - Roy

۴ - Oliver

۱ - Horvat

۲ - Ibrahim

(۱۳۹۸) به سنجش آگاهی روستاییان از کشاورزی پایدار در راستای حفظ اکوسیستم طبیعی سکونتگاه‌های روستایی حاشیه دریاچه زریوار پرداختند. پژوهش آن‌ها جزء تحقیقات توصیفی-تحلیلی و در زمره تحقیقات پیمایشی بود. نتایج نشان داد که سطح آگاهی روستاییان از کشاورزی پایدار در سطح بسیار پایینی بوده و علت پایین بودن سطح آگاهی روستاییان از کشاورزی پایدار عدم اطلاع رسانی و آموزش و استفاده از کود و سموم شیمیایی بوده است. شانازی و اعظمی (۱۳۹۶) به ارزیابی اثرات تالاب زریوار مریوان بر معیشت پایدار خانوارهای روستایی حاشیه آن پرداختند. جامعه آماری تحقیق ۱۵۳۹ نفر از سرپرستان خانوار ساکن در هفت روستای حاشیه تالاب زریوار در شهرستان مریوان بودند که با استفاده از فرمول کوکران ۲۳۰ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه برآورد گردید. نتایج نشان داد بین چهار متغیر سرمایه مالی، طبیعی، اجتماعی و فیزیکی و متغیر وابسته سطح معیشت خانوارهای روستایی حاشیه تالاب رابطه مثبت و معنی دار وجود دارد که نشان از نقش مهم سرمایه‌های معیشتی تولید شده ناشی از تالاب در تعیین سطح معیشت روستاییان و وابستگی جوامع روستایی به کارکردها و خدمات اکوسیستم‌های تالابی دارد. تاتاری و همکاران (۱۳۹۸) به بررسی تأثیر ابزارهای مختلف آموزشی بر نگرش محیط زیستی روستاییان در چهار روستای جنگل نشین در شهرستان دوره چگنی پرداختند. نتایج مقایسه میانگین نشان داد که استفاده از ابزار آموزشی به استثنای مشاهده فیلم به صورت معنی‌داری باعث بهبود نگرش محیط زیستی افراد می‌شود. عسگری پور و همکاران (۱۳۹۹) به بررسی اثر بخشی آموزش محیط‌زیست بر نگرش و آگاهی افزایشی محیط‌زیستی در دانش آموزان مقطع پیش دبستانی پرداختند. در ابتدا از دو گروه یک پیش آزمون گرفته شد تا سطح آگاهی و نیاز دانش آموزان سنجیده شود در ادامه آموزش‌های محیط زیستی

در طول چهار جلسه برای گروه ارائه شد. در پایان نیز با گرفتن پس آزمون از هر دو گروه و تحلیل آماری هر دو آزمون به بررسی اثربخشی آموزش محیط‌زیستی پرداخته شد. یافته‌ها نشان داد که اختلاف معنی‌داری بین پیش آزمون پس آزمون وجود داشت. در نتیجه استنباط می‌شود که آموزش محیط‌زیستی، نقش مهمی در بهبود نگرش و آگاهی محیط‌زیستی در سنین پایه دارد. از این رو آموزش‌ها می‌توانند به عنوان راهکار پیشگیری از تخریب محیط‌زیست مورد توجه قرار گیرند.

به این ترتیب شناخت ذی‌نفعان و تعیین سطح آگاهی آن‌ها در مورد تالاب‌ها ضروری است زیرا برای تدوین برنامه و اقدامات لازم به منظور حفاظت و استفاده معقولانه از تالاب نیاز به مشارکت جوامع محلی و آگاهی‌افزایی آن‌ها است. ذی‌نفعان کسانی هستند که می‌توانند اثر مهمی بر اجرای طرح داشته باشند یا در تحقق اهداف آن، مهم‌ترین نقش را ایفا کنند یا این که تحت تأثیر اجرای طرح قرار می‌گیرند، خواه از آن منتفع شوند یا منفعتی را از دست دهند. CEPA شامل طیف وسیعی از ابزارهای اجتماعی شامل ارتباطات، تبادل اطلاعات، گفتگوی مشارکتی و آموزش در مورد حفاظت از تالاب است. به طوری که منافع مشترک را در بین ذی‌نفعان برای حفاظت و استفاده پایدار از تالاب به ارمغان می‌آورد. اگر چه بین ذی‌نفعان اغلب تعارض وجود دارد، اما CEPA ابزار مهمی برای ایجاد اعتماد، درک و توافق مشترک به منظور اقدام و کاهش اختلاف است که از طریق توسعه یک چشم‌انداز مشترک و مثبت برای تالاب و افزایش مشارکت و فعالیت‌های مردم محور می‌تواند منجر به افزایش اعتماد متقابل و همکاری شود. در این راستا نیاز به آگاهی عمومی به عنوان اولین گام در ایجاد درک و مسئولیت برای عموم مردم است (هسلینک و همکاران، ۲۰۰۷؛ لمونس^۱ و همکاران، ۲۰۰۳؛ شرستا^۲ و همکاران؛ ۲۰۱۱).

از آنجایی که به منظور تدوین برنامه درست ارتباطات، مشارکت، آموزش، اطلاع‌رسانی و آگاهی‌افزایی نیاز به بررسی ذی‌نفعان جوامع محلی می‌باشد، در این تحقیق برای گردآوری اطلاعات مورد نیاز از پرسشنامه استفاده شده است. در این تحقیق تعداد ۱۰۸ پرسشنامه برای بررسی پیشنهادهای ذی‌نفعان جوامع محلی در بین ۸ روستای اطراف تالاب تکمیل شدند. معیار انتخاب روستاها، نزدیکی و روستاهای چسبیده به تالاب که از مزایای تالاب منتفع می‌شوند روستاهای مورد مطالعه دارای شرایط مشابهی از نظر نحوه معیشت، کسب درآمد و میزان وابستگی به تالاب هستند و معیار انتخاب حجم نمونه، تعداد خانوارهای این روستاها بوده است. روستاها متعلق به شهرستان لاهیجان، بخش رودبنه بوده و عبارتند از سحرخیزمحله، حسن بکنده، امیرآباد، جیرباغ، حسنعلی‌ده، ناصرکیاده، دهنه و تی‌تی پریزاد که در مجموع ۱۱۱۳ خانوار داشته و پاسخ‌دهندگان از مردم جوامع محلی بودند. به دلیل بزرگ بودن جامعه آماری (تعداد خانوار) امکان پیمایش کل جامعه وجود نداشت و نمونه‌گیری (حجم نمونه) تعیین شد. ساکنان این روستاها از آب تالاب برای کشاورزی برداشت می‌نمایند و فعالیت صید و شکار یکی از مشاغل مهم فصلی است. تعداد پرسشنامه بر اساس فرمول کوکران تعیین شد. بر اساس تعداد هر خانوار سهم متناظر با آن پرسشنامه توزیع گردید. متناسب با جامعه آماری با انتساب تعداد نمونه در هر یک از روستاهای مورد مطالعه برآورد شده و درنهایت این افراد (تعداد افراد برآورد شده در هر روستا) نیز با بهره‌گیری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده گزینش شدند به این دلیل که به هر یک از افراد جامعه احتمال مساوی داده شد تا در نمونه انتخاب شوند (جلالیان و همکاران، ۱۳۹۸؛ شانازی و اعظمی، ۱۳۹۸؛ تاتاری و همکاران، ۱۳۹۸).

برای محاسبه تعداد نمونه لازم در روش نمونه‌گیری تصادفی

هدف از این پژوهش تعیین سطح آگاهی ذی‌نفعان جوامع محلی در مورد ارزش‌ها، کارکردها و تهدیدهای تالاب امیرکلایه و منابع کسب اطلاعات آن‌ها در مورد تالاب است.

مواد و روش‌ها

منطقه مورد مطالعه

تالاب بین‌المللی امیرکلایه با مساحت ۱۱۳۱ هکتار در بخش رودبنه شهرستان لاهیجان از استان گیلان واقع شده است. این منطقه بین طول‌های شرقی $50^{\circ} 09' 55''$ الی $50^{\circ} 12' 23''$ و عرض‌های شمالی $37^{\circ} 18' 08''$ الی $37^{\circ} 22' 16''$ قرار دارد. در حاشیه تالاب امیرکلایه ۸ آبادی به نام‌های امیرآباد، حسن بکنده، حسنعلی‌ده، ناصرکیاده، سحرخیزمحله، دهنه، تی‌تی پریزاد و جیرباغ وجود دارند. فاصله تالاب تا شهرستان لاهیجان حدود ۲۲ کیلومتر می‌باشد و رودخانه حشمت‌رود نیز در قسمت غربی آن در ناحیه مرزی شهرستان آستانه اشرفیه واقع شده است (شکل ۱). راه‌های دسترسی به پناهگاه حیات وحش امیرکلایه راه آسفالت چاف پایین به دستک و راه خاکی چمخاله به دستک می‌باشد (مدبری و شکوهی، ۱۳۹۹).

تالاب امیرکلایه یکی از سه تالاب بین‌المللی استان گیلان می‌باشد که به دلیل ویژگی‌های منحصر به فرد زیستگاهی همچنین حضور پرندگان مهاجر زمستان‌گذران به عنوان یک زیستگاه امن توسط کنوانسیون رامسر ثبت بین‌المللی شده و تحت حفاظت و مدیریت قرار دارد (کنوانسیون رامسر، ۲۰۱۲).^۱ این منطقه همچنین به لحاظ حفاظتی از بین چهار طبقه تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط‌زیست، به عنوان پناهگاه حیات وحش، مدیریت می‌شود. حدود ۱۴۷ گونه پرنده، ۹۰ گونه گیاهی، ۱۸ گونه پستاندار، ۷ گونه خزنده، ۳ گونه دوزیست و ۱۵ گونه ماهی در تالاب امیرکلایه زیست می‌کنند (مدبری و شکوهی، ۱۳۹۹).

روش پژوهش

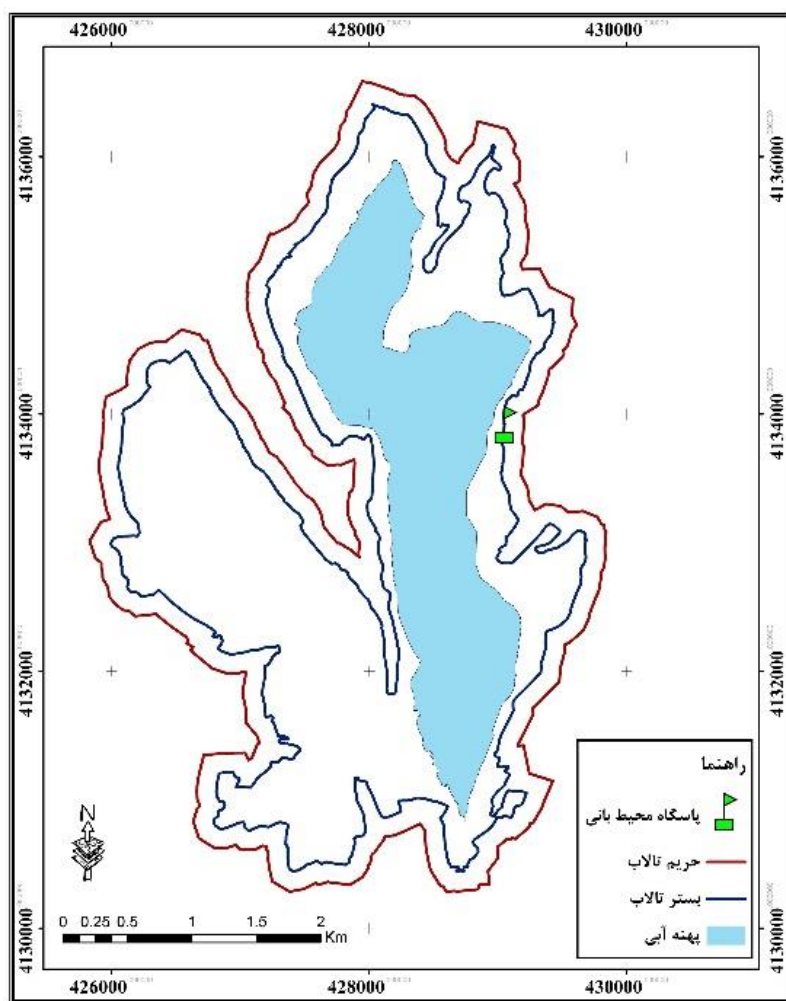
ساده از فرمول زیر استفاده شد (میرزاده، ۱۳۹۲؛ زمانی و همکاران، ۱۳۹۹):

در این رابطه n : حجم نمونه، p : حداکثر احتمال وقوع، q :

حداکثر احتمال عدم وقوع، $z - \frac{\alpha}{2}$: میزان قابل اعتماد، d :

$$n = \frac{(Z - \frac{\alpha}{2})^2 \times pq}{d^2} \quad (۱)$$

خطای قابل قبول (۰/۱)



شکل ۱. محدوده تالاب امیرکلایه (بستر، حریم و محدوده پناهگاه حیات وحش)

جدول ۱. وضعیت جمعیت و خانوار آبادی‌های پیرامون طرح در سال ۱۳۹۵

شهرستان	بخش	دهستان	آبادی	خانوار	تعداد پرسشنامه
لاهیجان	رودبنه	شیرجو پشت	پائین محله ناصرکیاده	۱۸۳	۱۶
			تی تی پریزاد	۲۵	۶
			حسنعلی ده	۲۳۹	۲۱
			امیرآباد	۹۷	۱۰
			جیرباغ	۱۰۳	۱۱
			حسن بکنده	۲۰۹	۱۹
			ده بنه	۸۸	۱۰

حفاظت تالاب در روستاهای مورد بررسی از روش رگرسیون استفاده شد و اطلاعات و نتایج حاصل از این پژوهش پس از گردآوری با استفاده از نرم افزار صفحه گسترده Excel و XLSTAT استفاده شد. تحلیل رگرسیون و تعیین رابطه متغیرهای وابسته و مستقل با نرم‌افزار Curve Expert Pro 2.6.5 انجام شد.

جهت تعیین پایایی پرسشنامه، روش آلفای کرونباخ با استفاده از نرم‌افزار SPSS به کار گرفته شد. در این تحقیق مقدار آلفا برای پرسشنامه‌های مربوط به افراد محلی ۰/۸۵ بدست آمد که نشان می‌دهد میزان پایایی پرسشنامه در حد مطلوب است.

نتایج

نتایج نشان داد که ۹۷ درصد از پاسخ دهندگان مرد و ۳ درصد آن‌ها زن بودند. شکل ۲ وضعیت تحصیلی پاسخ‌دهندگان را نشان می‌دهد.

از نظر میزان تحصیلات ۵۳ درصد افراد زیر دیپلم و ۲۷ درصد دارای مدرک دیپلم بودند. از بین پاسخ دهندگان ۵ درصد فوق دیپلم و ۸ درصد افراد دارای مدرک لیسانس بودند (شکل ۲).

در شکل ۳ وضعیت سنی ذی‌نفعان نشان داده شده است.

۳۶ درصد افراد دارای سن ۵۵ سال به بالا و ۳۲ درصد دارای سن ۴۵-۵۵ سال بودند. در شکل ۴ وضعیت شغلی ذی‌نفعان نشان داده شده است.

از لحاظ وضعیت شغلی ۸۰ درصد از افراد کشاورز و دامدار، ۱۹ درصد مشاغل خدماتی آزاد و ۸ درصد کارمند دولت بودند، سهم موسسات غیردولتی، دانش‌آموزان و خانه‌داران ۳ درصد بود

تعداد ۱۰۸ پرسشنامه به عنوان حجم نمونه به دست آمد. سوالات پرسشنامه شامل دو بخش که بخش اول مربوط به جنسیت، میزان تحصیلات و شغل بوده و در بخش دوم که بخش اصلی پرسشنامه بود، ۵ سوال در مورد منابع کسب اطلاعات ذی‌نفعان جوامع محلی در مورد تالاب، میزان آشنایی آن‌ها با ارزش‌ها و تهدیدهای تالاب، اقدامات لازم برای حفاظت و استفاده معقولانه از تالاب و مهم‌ترین ابزار آگاهی عمومی در مورد تالاب مطرح شد که به آن‌ها پاسخ دادند. هدف بخش دوم، میزان آگاهی و اطلاع فرد پاسخ دهنده از منطقه مورد نظر بود (زمانی و همکاران، ۱۳۹۹). همچنین از روش پرسشنامه‌ها به صورت مصاحبه با مردم محلی تکمیل شد. مبانی نظری طراحی پرسشنامه براساس مرور منابع از جمله کنوانسیون رامسر (قطع نامه همایش کشورهای متعاقد حفاظت از تالاب‌های کنوانسیون رامسر، ۲۰۱۵)^۱؛ سازمان حفاظت محیط‌زیست، (۱۳۹۹) و بازدیدهای اولیه از منطقه در فصل تابستان بود و از مقیاس لیکرت برای طراحی پرسشنامه استفاده شد.

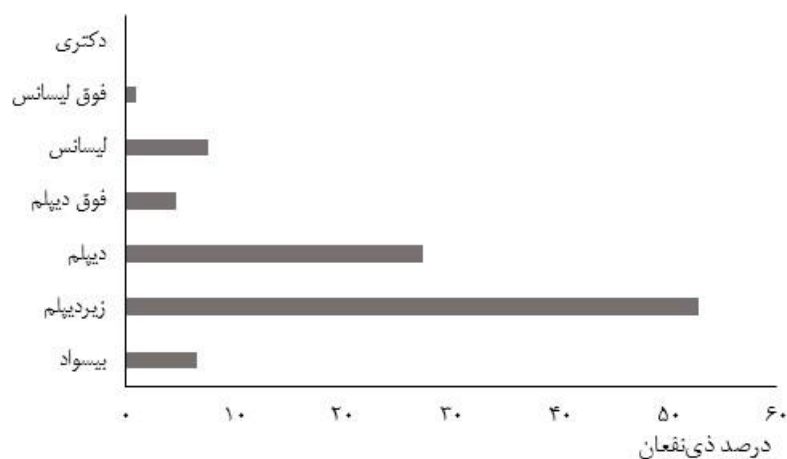
این تحقیق از لحاظ ماهیت، توصیفی و از نوع پیمایشی بوده و پس از جمع‌آوری و دسته‌بندی داده‌ها از روش آمار توصیفی و استنباطی جهت تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده گردید. در بخش آمار استنباطی از آزمون رگرسیون غیر خطی و برای اولویت‌بندی متغیرهای وابسته که در مقیاس ترتیبی سنجیده شده اند، از آزمون رتبه‌بندی کروسکال والیس استفاده شد. برای تعیین نوع و درجه رابطه متغیر وابسته آگاهی عمومی و متغیرهای مستقل منبع کسب اطلاعات در مورد تالاب‌ها، میزان آشنایی با ارزش‌ها و عوامل تهدیدکننده تالاب، اقدامات و ابزارهای مورد نیاز برای

(شکل ۴).

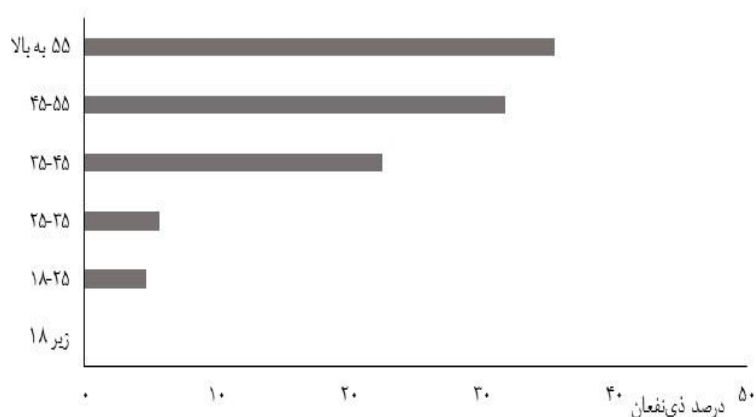
نتایج مربوط به منابع کسب اطلاعات در مورد تالاب در شکل

در مورد بخش دوم پرسشنامه نتایج به تفکیک روستاها ارائه ۵ نشان داده شده است.

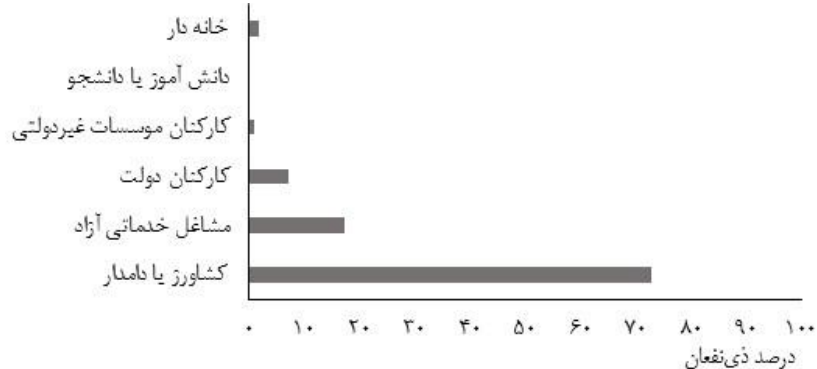
شده است.



شکل ۲. توزیع فراوانی سطح سواد ذی‌نفعان



شکل ۳. توزیع فراوانی وضعیت سنی ذی‌نفعان



شکل ۴. توزیع فراوانی وضعیت شغلی ذی‌نفعان

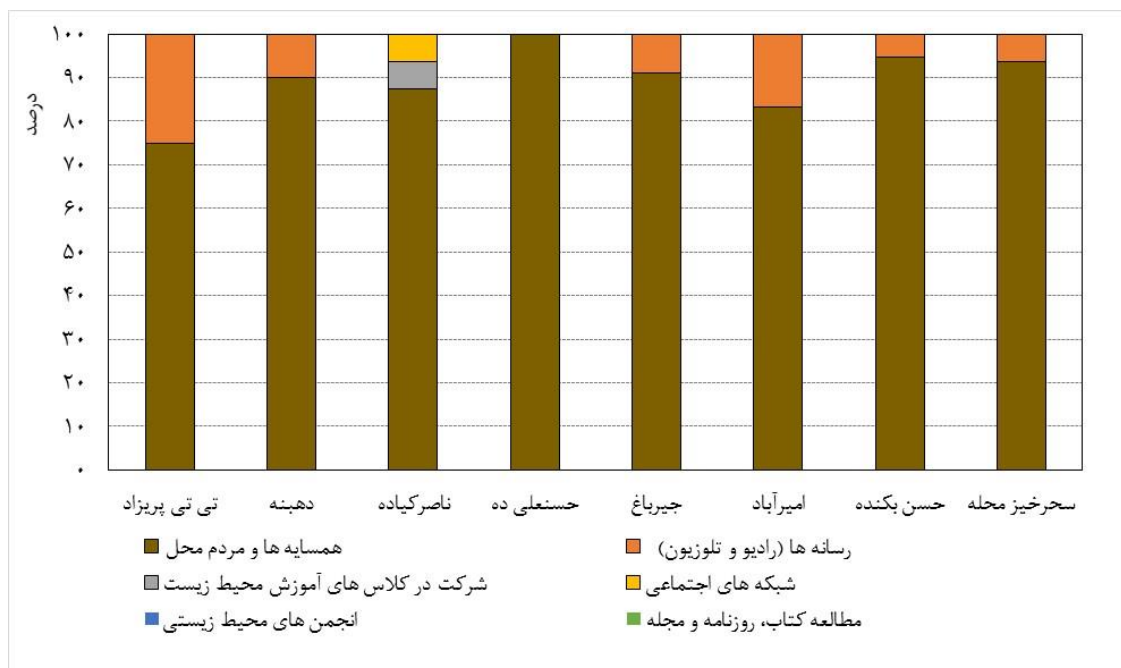
نقشی در کسب اطلاعات جوامع محلی نداشتند و از لحاظ آماری

لازم به ذکر است که انجمن‌های محیط‌زیستی و مطالعه هیچ

صفر درصد بودند.

اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد منابع کسب

اطلاعات در مورد تالاب در جدول ارائه شده است.



شکل ۵. توزیع فراوانی منابع کسب اطلاعات جوامع محلی در مورد تالاب به تفکیک روستاها

شکل ۶ نظرات ذی‌نفعان در مورد کارکردهای تالاب را نشان

می‌دهد.

اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد کارکردهای

تالاب امیرکلایه در جدول ۳ نشان داده شده است (حروف یکسان

نشان دهنده عدم معنی‌داری است).

شکل ۷ عواملی که باعث تهدید تالاب می‌شوند را نشان

می‌دهد.

اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد عوامل تهدید

تالاب امیرکلایه در جدول ۴ نشان داده شده است (حروف یکسان

نشان دهنده عدم معنی‌داری است).

شکل ۸ اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب را نشان می‌دهد.

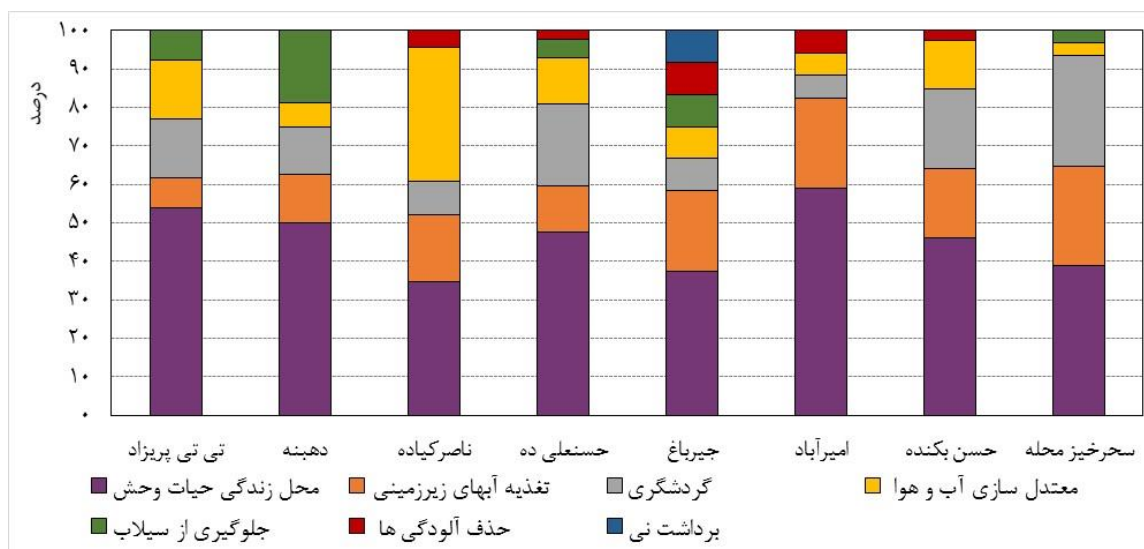
اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد اقدامات لازم

برای حفاظت از تالاب امیرکلایه در جدول ۵ نشان داده شده است

(حروف یکسان نشان دهنده عدم معنی‌داری است).

جدول ۲. اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد منابع کسب اطلاعات در مورد تالاب

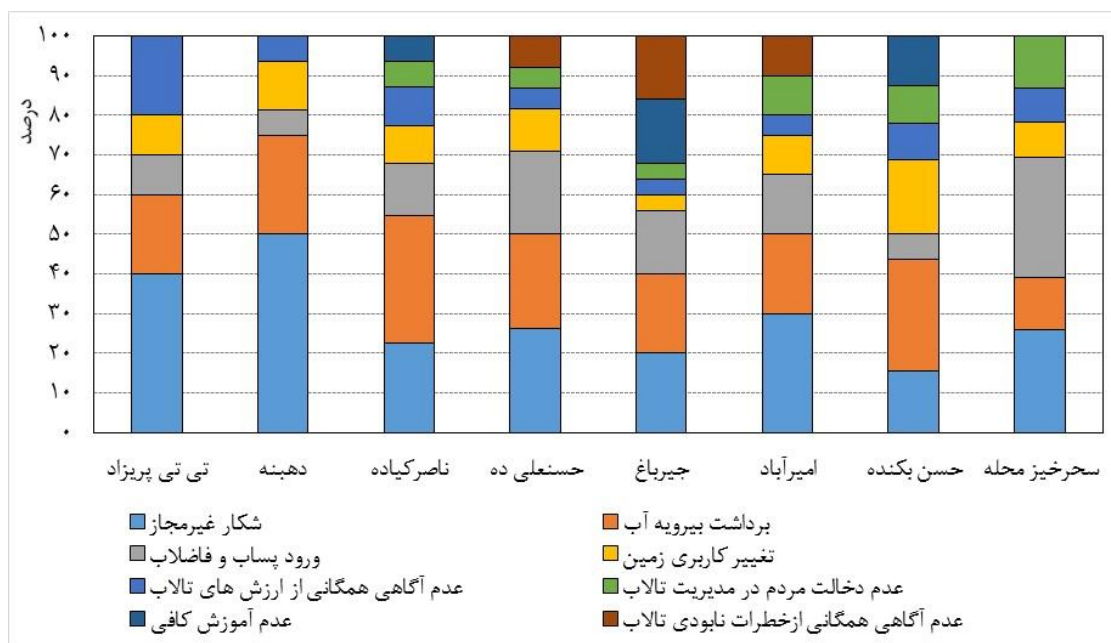
متغیر	میانگین رتبه	اولویت
همسایه‌ها و مردم محل	۹/۱	A
رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون)	۷/۱	B
شرکت در کلاس‌های آموزش محیط‌زیست	۶/۲	C
شبکه‌های اجتماعی	۶/۱	C
انجمن‌های محیط‌زیستی	۰	D
مطالعه کتاب، روزنامه و مجله	۰	D



شکل ۶. توزیع فراوانی بر اساس پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد کارکردهای تالاب امیرکلایه به تفکیک روستاها

جدول ۳. اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد کارکردهای تالاب امیرکلایه

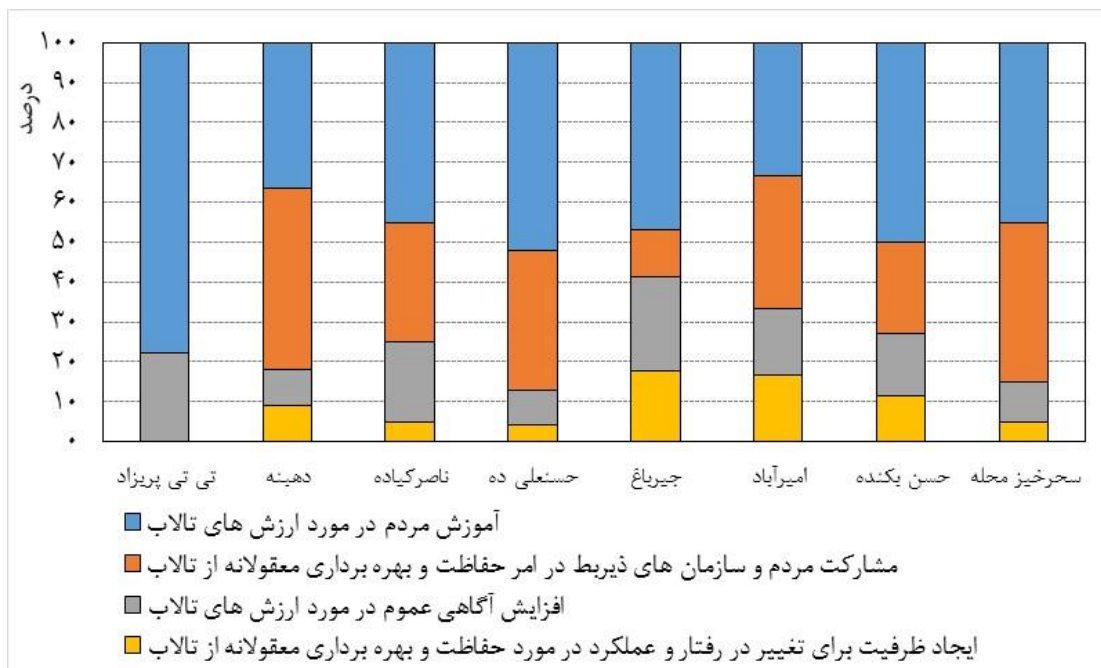
متغیر	میانگین رتبه	اولویت
محله زندگی حیات وحش	۹/۴	A
تغذیه آب‌های زیرزمینی	۹/۲	B
گردشگری	۹/۱	B
معتدل سازی آب و هوا	۸/۶	B
جلوگیری از سیلاب	۸/۵	C
حذف آلودگی‌ها	۸/۳	C
برداشت نی	۸/۱	C



شکل ۷. توزیع فراوانی جوامع محلی بر اساس عوامل تهدید کننده تالاب به تفکیک روستاها

جدول ۴. اولویت‌بندی پیشنهادهای ذی‌نفعان در مورد عوامل تهدید تالاب امیرکلایه

اولویت	میانگین رتبه	متغیر
A	۹/۴	شکار غیرمجاز
A	۹/۳	برداشت بیرویه آب
B	۹/۱	ورود پساب و فاضلاب
B	۸/۹	تغییر کاربری زمین
C	۸/۵	عدم آگاهی همگانی از ارزش‌های تالاب
C	۸/۳	عدم دخالت مردم در مدیریت تالاب
C	۸/۲	عدم آموزش کافی
C	۸/۱	عدم آگاهی همگانی از خطرات نابودی تالاب



شکل ۸. توزیع فراوانی اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب به تفکیک روستاها

جدول ۵. اولویت بندی پیشنهادها در مورد اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب امیرکلایه

اولویت	میانگین رتبه	متغیر
A	۹/۳	آموزش مردم در مورد ارزش های تالاب
A	۹/۲	مشارکت مردم و سازمان های ذیربط در امر حفاظت و بهره برداری معقولانه از تالاب
A	۹/۱	افزایش آگاهی عموم در مورد ارزش های تالاب
A	۹	ایجاد ظرفیت برای تغییر در رفتار و عملکرد در مورد حفاظت و بهره برداری معقولانه از تالاب

شکل ۹ مهم ترین ابزار مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی در

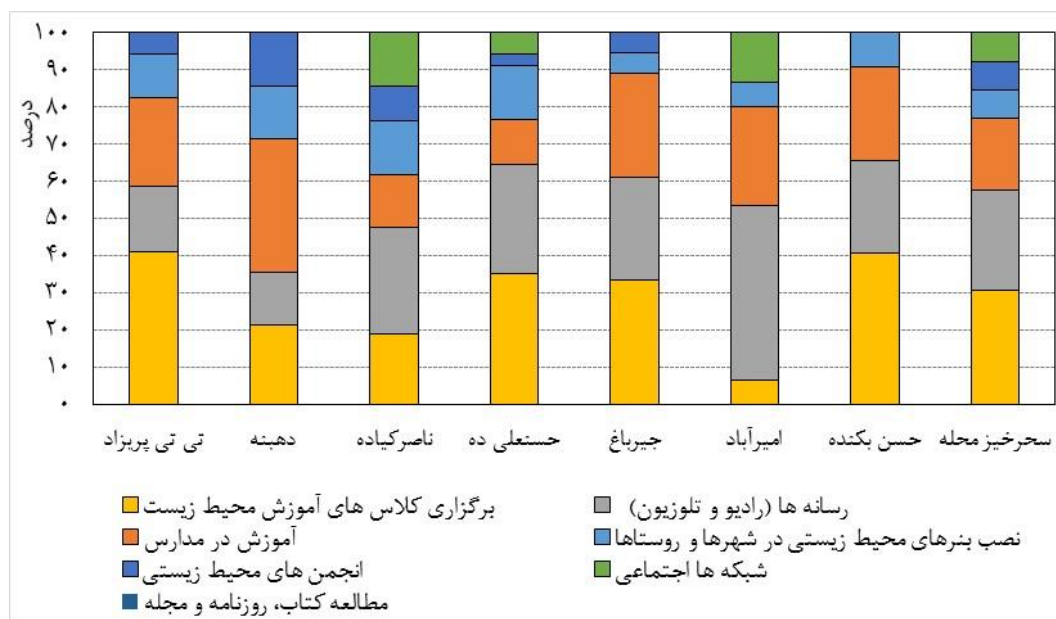
مورد تالاب را نشان می دهد.

اولویت بندی پیشنهادهای ذی نفعان در مورد مهم ترین ابزار

مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی تالاب امیرکلایه در جدول ۶ نشان

داده شده است (حروف یکسان نشان دهنده عدم معنی داری

است).



شکل ۹. مهم‌ترین ابزار مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی در مورد تالاب به تفکیک روستاها

جدول ۶. اولویت‌بندی پیشنهادی ذی‌نفعان در مورد در مورد مهم‌ترین ابزار مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی تالاب امیرکلیه

اولویت	میانگین رتبه	متغیر
A	۹/۴	برگزاری کلاس‌های آموزش محیط‌زیست
A	۹/۳	رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون)
A	۹/۲	آموزش در مدارس
B	۹/۱	نصب بنرهای محیط‌زیستی در شهرها و روستاها
C	۸/۸	انجمن‌های محیط‌زیستی
C	۸/۵	شبکه‌های اجتماعی
C	۸/۱	مطالعه کتاب، روزنامه و مجله

اهداف برنامه CEPA عبارتند از: الف) اطمینان از تداوم مشارکت دست‌اندرکاران در حفاظت و بهره‌برداری خردمندانه از تالاب‌ها و تقویت مدیریت یکپارچه تالاب‌ها ب) اجرای اقدامات مربوط به افزایش آگاهی‌ها، ارتقای آگاهی، آموزشی و مشارکتی و غیره، تحت یک برنامه مدون و منسجم و جلوگیری از اجرای اقدامات پراکنده ج) تقویت ارتباطات بین بخشی و همکاری سازمان‌ها، نهادهای مرتبط و جوامع محلی در قالب برنامه‌ای مدون و د) ایجاد ظرفیت‌های فردی و جمعی در مردم برای افزایش سطح مسئولیت‌پذیری برای حفاظت از تالاب‌ها (هسلینک و همکاران، ۲۰۰۷). در این راستا نیاز به بررسی دیدگاه‌ها و

نتایج تحلیل رگرسیون و تعیین میزان همبستگی متغیر وابسته سطح آگاهی عمومی به تفکیک روستاها در جدول ۷ نشان داده شده است. رگرسیون در سطح اطمینان ۰/۰۵ انجام شده است.

نتایج تحلیل رگرسیون و تعیین میزان همبستگی متغیر وابسته سطح آگاهی عمومی در مورد متغیرهای مستقل مورد بررسی در جدول ۸ نشان داده شده است. رگرسیون در سطح اطمینان ۰/۰۵ انجام شده است.

بحث و نتیجه گیری

مطالعه در مورد ذی‌نفعان محلی می‌باشد.

جدول ۷. تحلیل همبستگی سطح آگاهی ذی‌نفعان محلی در روستاها

متغیر	ضریب همبستگی
منابع کسب اطلاعات در مورد تالاب	
همسایه‌ها و مردم محل	۰/۷۲۱
رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون)	۰/۶۵۶
شرکت در کلاس‌های آموزش محیط‌زیست	۰/۰۱
شبکه‌های اجتماعی	۰/۰۱۵
انجمن‌های محیط‌زیستی	۰/۰۱۲
مطالعه کتاب، روزنامه و مجله	۰/۰۰۲
کارکردهای تالاب امیرکلایه	
محل زندگی حیات وحش	۰/۶۸۱
تغذیه آب‌های زیرزمینی	۰/۵۴۸
گردشگری	۰/۶۲۳
معتدل سازی آب و هوا	۰/۰۱۸
جلوگیری از سیلاب	۰/۰۲۱
حذف آلودگی‌ها	۰/۰۲۳
برداشت نی	۰/۰۱۵
عوامل تهدید تالاب امیرکلایه	
شکار غیرمجاز	۰/۵۶۲
برداشت بیرویه آب	۰/۶۸۰
ورود پساب و فاضلاب	۰/۵۲۱
تغییر کاربری زمین	۰/۶۱۰
عدم آگاهی همگانی از ارزش‌های تالاب	۰/۰۶۰
عدم دخالت مردم در مدیریت تالاب	۰/۰۲۳
عدم آموزش کافی	۰/۰۴۱
عدم آگاهی همگانی از خطرات نابودی تالاب	۰/۰۰۳
اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب امیرکلایه	
آموزش مردم در مورد ارزش‌های تالاب	۰/۷۲۵
مشارکت مردم و سازمان‌های ذیربط در امر حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب	۰/۸۰۸
افزایش آگاهی عموم در مورد ارزش‌های تالاب	۰/۶۵۸
ایجاد ظرفیت برای تغییر در رفتار و عملکرد در مورد حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب	۰/۶۰۲
ابزارهای مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی	
برگزاری کلاس‌های آموزش محیط‌زیست	۰/۶۲۸
رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون)	۰/۵۶۳
آموزش در مدارس	۰/۵۰۵
نصب بنرهای محیط‌زیستی در شهرها و روستاها	۰/۵۶۵
انجمن‌های محیط‌زیستی	۰/۰۳۲
شبکه‌های اجتماعی	۰/۰۲۲
مطالعه کتاب، روزنامه و مجله	۰/۰۱۲

جدول ۸. تحلیل همبستگی سطح آگاهی ذی‌نفعان محلی با متغیرهای مورد بررسی

متغیرهای مستقل	ضریب همبستگی
منابع کسب اطلاعات در مورد تالاب	۰/۱۲۳
کارکردهای تالاب امیرکلایه	۰/۱۲۰
عوامل تهدید تالاب امیرکلایه	۰/۲۰۱
اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب امیرکلایه	۰/۰۸۱
ابزارهای مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی	۰/۰۶۹

مهم‌ترین منبع کسب اطلاعات و آشنایی با تالاب از بین گزینه‌ها مربوط به گزینه همسایگان و مردم محلی بود به طوری که پاسخ دهندگان در تمامی روستاها این گزینه را انتخاب کرده‌اند (شکل ۵). در مطالعه هوروات و همکاران (۲۰۰۸) رسانه‌ها (۴۴٪) مهم‌ترین منبع کسب اطلاعات و پس از آن همسایه‌ها و مردم محلی (۲۸٪) شناخته شد. مهم‌ترین کارکرد تالاب از نظر جوامع محلی زیستگاه حیات وحش بود و گزینه‌های تغذیه آب‌های زیرزمینی، گردشگری و معتدل سازی آب و هوا در درجات بعدی انتخاب به عنوان کارکردهای تالاب از نظر پاسخ دهندگان قرار داشتند (شکل ۶).

شکار غیرمجاز، برداشت بیرویه آب، ورود پساب و فاضلاب و تغییر کاربری زمین مهم‌ترین عوامل تهدیدکننده تالاب را به خود اختصاص دادند (شکل ۷). نتایج مطالعه هوروات و همکاران (۲۰۰۸) نشان داد که آلودگی تالاب (۳۳٪) مهم‌ترین تهدید برای نابودی آن است. روی و همکاران (۲۰۱۵) کاهش عمق تالاب در اثر رسوب‌گذاری و تغییر کاربری اراضی را از مهم‌ترین عوامل تهدید کننده تالاب شرق کلکته دانسته‌اند.

اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب امیرکلایه آموزش مردم در مورد ارزش‌های تالاب، مشارکت مردم و سازمان‌های ذیربط در امر حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب، افزایش آگاهی عموم در مورد ارزش‌های تالاب و ایجاد ظرفیت برای تغییر در رفتار و عملکرد در مورد حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب به ترتیب اولویت‌بندی شدند (شکل ۸). نتایج بررسی الیور و همکاران (۲۰۲۰) نیز نشان داد که کشاورزان تمایل به آموزش

دیدن در مورد روش‌های نوین کشاورزی و ارزش‌های تالاب‌ها را دارند. این اقدامات مرتبط با برنامه CEPA و در راستای به کارگیری ارتباطات، آموزش، آگاهی‌افزایی و مشارکت است که همه آن‌ها فرایندهایی هستند که می‌توانند جهت تحقق بخشیدن به اهداف CEPA برای مقاصد مشخص و مخاطبان خاص مورد استفاده قرار گیرند.

اطلاع رسانی و آگاهی بخشی به روستاییان نسبت به ارزش و اهمیت دارایی‌ها و سرمایه‌های مادی و غیرمادی در منطقه و نیز توجه به تناسب نوع معیشت و ظرفیت منابع با حداکثر کارایی و بهره‌وری ضرورت دارد، آگاهی از دارایی‌های معیشت روستایی، برنامه‌ریزی را در ساختارهای واقعیت گرا فراهم می‌سازد به همین جهت آگاهی از این دارایی‌ها می‌تواند در شناخت ظرفیت‌ها و پتانسیل‌های مناطق روستایی در ابعاد و زمینه‌های مختلف سرمایه‌ای کمک کننده باشد؛ بنابراین نگهداری قابلیت‌ها و پتانسیل‌های طبیعی و مراقبت از چشم اندازها، تنوع زیستی و بهره‌برداری بهینه از محیط از طریق عدم فشار بر منابع طبیعی که ضامن بهبود روش‌های درآمدی روستاییان و پایداری معیشت آن‌ها است، ضروری به نظر می‌رسد (شانازی و اعظمی، ۱۳۹۶).

آموزش مردم در مورد ارزش‌های تالاب بیش‌ترین درصد را در روستاهای حسنعلی ده (۵۲٪)، حسن بکنده ۵۰٪، جیرباغ (۴۷٪)، ناصر کیاده و سحر خیز محله (۴۵٪)، امیر آباد (۳۳٪) داشت و روستای دهبه برعکس سایر روستاها گزینه مشارکت مردم و سازمان‌های ذیربط در امر حفاظت و بهره‌برداری معقولانه

از تالاب (۴۵٪) در اولویت قرار داشت (شکل ۸). مهم‌ترین ابزار مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی را برگزاری کلاس‌های آموزش محیط‌زیست به خود اختصاص داد. در روستاهای تی تی پریزاد، حسن بکنده، حسعلی ده، جیرباغ و سحرخیز محله از بین گزینه‌ها در مجموع ۳۱٪ را به خود اختصاص داده است. روستاهای امیرآباد، ناصرکیاده ابزار رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون) (۲۷٪) را در اولویت ابزارهای آگاهی عمومی دانسته‌اند (شکل ۹).

بین روستاها در مورد متغیر منابع کسب اطلاعات از همسایه‌ها و رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون) اختلاف معنی‌داری وجود نداشت ($P < 0.05$). از لحاظ آگاهی در مورد کارکردهای تالاب امیرکلایه، گزینه‌های محل زندگی حیات وحش، تغذیه آب‌های زیرزمینی و گردشگری در بین روستاها اختلاف معنی‌داری نشان نداد ($P < 0.05$). متغیر عوامل تهدید تالاب امیرکلایه نیز شکار غیرمجاز، برداشت بیرویه آب، ورود پساب و فاضلاب و تغییر کاربری زمین در بین روستاها دارای اختلاف معنی‌داری نبود ($P < 0.05$). مهم‌ترین اقدامات لازم برای حفاظت از تالاب امیرکلایه از دیدگاه جوامع محلی روستاها، آموزش مردم در مورد ارزش‌های تالاب، مشارکت مردم و سازمان‌های ذیربط در امر حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب، افزایش آگاهی عموم در مورد ارزش‌های تالاب و ایجاد ظرفیت برای تغییر در رفتار و عملکرد در مورد حفاظت و بهره‌برداری معقولانه از تالاب بودند که اختلاف معنی‌داری در روستاها از لحاظ این دیدگاه وجود نداشت ($P < 0.05$).

ابزارهای مؤثر بر افزایش آگاهی عمومی را برگزاری کلاس‌های آموزش محیط‌زیست، رسانه‌ها (رادیو و تلویزیون)، آموزش در مدارس و نصب بنرهای محیط‌زیستی در شهرها و روستاها دانسته‌اند که این متغیرها در بین روستاها اختلاف معنی‌داری نشان نداد ($P < 0.05$) (جدول ۶).

اما بین متغیر وابسته سطح آگاهی عمومی و متغیرهای

مستقل مورد بررسی اختلاف معنی‌داری وجود داشت ($P < 0.05$) (جدول ۸). تشکیل انجمن‌ها و تشکل‌های مردمی و سمن‌ها در برقراری ارتباط دوسویه بین مردم و مسئولان و جلب مشارکت اهمیت خاصی دارد. در این مورد می‌توان مطالعه و بررسی الگوهای کار مشارکتی و سیاست‌های تشویقی و انگیزشی برای مشارکت ذینفعان در تصمیم‌گیری‌ها، تدوین شیوه نامه مشارکت جوامع محلی در برنامه مشارکت تالاب و اجرای برنامه‌های ظرفیت‌سازی به معنی افزایش مهارت‌های فردی و گروه‌های اجتماعی برای مشارکت جوامع محلی در حفاظت از تالاب را به کار گرفت. ایجاد تعامل بین سازمان‌ها و دستگاه‌های اجرایی و جوامع محلی از طریق تدوین برنامه مدیریت تالاب در راستای رفع تعارضات در خصوص رژیم حقوقی تالاب در امر مشارکت نقش مهمی دارد (حجازی و عربی، ۱۳۸۷).

از طریق ابزارهای آموزشی منطبق با اهداف CEPA می‌توان به جوامع محلی مخصوصاً کودکان و نوجوانان آموزش‌های لازم را توسط متخصصان ارائه داد. با انتقال آموزش‌ها، آنان با شالوده حفاظت و بهره‌برداری خردندانه از تالاب آشنا شده و آگاهی کامل برای تعهد و مسئولیت‌پذیری در قبال محیط‌زیست پیدا می‌کنند. شرکت در دوره‌های آموزشی و استفاده از ابزار مناسب می‌تواند باعث بهبود دیدگاه مردم نسبت به منابع طبیعی و تمایل آن‌ها به حفاظت شود (تاتاری و همکاران، ۱۳۹۸). آموزش محیط‌زیست بنیادی‌ترین شیوه در حفاظت محیط‌زیست بوده که هدف از آن یافتن مناسب‌ترین نظام و شیوه ارائه مطالب و نحوه فعالیت‌ها و اجرای ساختاری است که زمینه ساز ارتقا آگاهی‌های زیست‌محیطی در سطح جامعه می‌باشد. با توجه به اصل پنجاهم قانون اساسی کشورمان که حفاظت محیط‌زیست را وظیفه عمومی تلقی می‌کند، ضروری است که اقدامات مستمر و همه جانبه و فراگیر در جهت افزایش آگاهی زیست‌محیطی جامعه صورت گیرد (زمانی و همکاران، ۱۳۹۹).

باید تعداد حامیان محیط‌زیست در همه صنف‌ها و بخصوص

مراکز آموزشی مانند آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها افزایش یابد. مثلاً در هر مدرسه‌ای باید چند معلم و دانش‌آموز فعال باشند که هم در آگاهی‌رسانی و هم آموزش زیست‌محیطی کوشا باشند. در دانشگاه‌ها باید در هر دانشکده چند نفر فعال محیط‌زیست از جمله استاد و دانشجو باشند، تا هم در تغییر نگرش آموزش و پژوهش و هم در تغییر رفتار دانشگاهیان و مدیران بسوی حفظ محیط‌زیست و توسعه پایدار ایفای نقش کنند. حتی می‌توان این امر را در دیگر دستگاه‌های دولتی، مساجد و کارخانه‌ها هم تعمیم داد. لذا یکی از اهداف فعالان محیط‌زیست بایستی تنوع بخشی به یادگیری در همه اقشار باشند، تا بتوانند به همه خانواده‌ها نفوذ کنند. نکته مهم دیگر آموزش مدیران است. بسیاری از مدیران دولتی باید با روش‌های هوشمندانه آموزش ببینند. یکی از روش‌ها آن است که در همایش‌های علمی که دعوت می‌شوند، به جای آنکه از آن‌ها بخواهند حرف‌های تکراری بزنند، برایشان سخنرانی‌های جذاب، جدی و پر مغز تدارک ببینند تا نقصان آگاهی زیست‌محیطی آن‌ها جبران شود (همتی و شبیری، ۱۳۹۵).

لازم است جوامع محلی بیاموزند که جهت تأثیر آموزش و فرهنگ‌سازی محیط‌زیست در جامعه باید تسهیل‌کننده امور باشند و به جای فکر کردن جای دیگران باید آگاهی‌های آن‌ها را افزایش دهند تا حساسیت و حضور مردم در عرصه مسایل

منابع

تاتاری، س.، ملک نیا، ر.، رحیمیان، م. ۱۳۹۸. ارزیابی دوره‌ها و ابزارهای آموزشی مختلف بر نگرش محیط زیستی روستاییان (مورد مطالعه: روستاهای شهرستان دوره چگنی)، محیط زیست طبیعی، منابع طبیعی ایران، (۱۵-۲۸) ۱: ۷۲.

حجازی، س.ی. عربی، ف. ۱۳۸۷. عوامل مؤثر در جلب مشارکت سازمان‌ها غیردولتی در حفاظت از محیط زیست. محیط شناسی، ۱۰۶-۹۹: (۴۷) ۳۴.

زیست‌محیطی و به تبع آن مشارکت عمومی آن‌ها افزایش یابد، همچنین بتوانند به دیگران آموزش دهند که چگونه از منابع تالاب بدون ایجاد اثرات مخرب بر آن به توسعه اقتصادی مطلوب برسند. کمبود آموزش تسهیل‌گری به جوامع محلی به معنای عدم ارتباطات مناسب بین آموزش دهنده و آموزش پذیر و نداشتن مهارت و توانایی برای انتقال دانش به افراد باعث می‌شود که آن دانش ثمربخشی لازم را نداشته باشد و مشکلی را حل نکند. عدم کفایت آموزش‌های لازم چه در سطح مدیریتی و چه جوامع محلی که به نظر می‌رسد برای آموزش در ابتدا باید از روستاهای اطراف تالاب شروع شود (رحمان‌پور و رضانی، ۱۳۹۷).

جوامع محلی برای حفاظت از تالاب باید ترغیب به همکاری گروهی شوند و باید از دانش بومی آن‌ها برای بهبود وضعیت اکولوژیکی تالاب بر اساس سبک زندگی آن‌ها استفاده کرد. حفظ مشارکت ذی‌نفعان محلی در مدیریت پایدار تالاب نقش مهمی دارد. حفاظت تالاب از طریق آموزش ارزش‌ها و کارکردهای تالاب و ارزش تنوع زیستی تالاب لازم است (مولایی‌هشتجین و دادرس، ۱۳۹۲). اکثر ذی‌نفعان محلی در این تحقیق خواستار برگزاری کلاس‌های آموزشی برای آن‌ها بودند. ایجاد تعامل بین جوامع محلی باعث افزایش کارایی مدیریت تالاب می‌شود.

جلالیان، ح.، جاوید، ل.، جوان، ف.، قاسمیان، ز.، ۱۳۹۸. سنجش آگاهی روستاییان از کشاورزی پایدار در راستای حفظ اکوسیستم طبیعی (مورد مطالعه: سکونتگاه‌های روستایی حاشیه دریاچه زریوار)، علوم و تکنولوژی محیط‌زیست، (۱۹۷-۲۰۷) ۱۶: ۲۱.

رحمان‌پور، ش.، رضانی، م. الف.، ۱۳۹۷. بررسی نقص آموزش محیط‌زیست جوامع محلی در عملکرد زیست‌محیطی،

محیط‌زیست در کشور ایران و مقایسه آن با سایر کشورهای

جهان. فصلنامه انسان و محیط‌زیست (۶۱-۸۱) ۳۷.

Conference of the Parties (COP Resolution XII.9), 2015. The Ramsar Convention's Programme on communication, capacity building, education, participation and awareness (CEPA) 2016-2024. 12th Meeting of the Conference of the Parties at Punta del Este, Uruguay, through Resolution XII.9, 17p.

Hesselink F., Goldstein W., Kempen P.P., Garnett T., Dela J., 2007. Communication, Education and Public Awareness (CEPA). IUCN Publication. 308p.

Horvat, K. P., 2008. Public awareness of wetlands and their conservation. *Acta geographica Slovenica*, 48(1): 121-146.

Ibrahim I, Aminudin N, Young M. A, Yahya S. A. I., 2012. Education for wetlands: public perception in Malaysia. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 42:159-165.

Lemons J., Victor R., Schaffer D., 2003. Conserving Biodiversity in Arid Regions: Best Practices in Developing Nations. Chapter 7: Participation of local communities in the management of wetlands in Magadiarea, Kenya. *Springer US publication*. 497 pp.

Oliver D. M., Zheng Y., Naylor L. A., Murtagh M., Waldron S., Peng T., 2020. How does smallholder farming practice and environmental awareness vary across village communities in the karst terrain of southwest China?. *Agriculture, Ecosystems and Environment*, 288: 106715.

Ramsar Convention., 2012. Water allocation and management. Ramsar handbooks for the wise use of wetlands. 4th Edition, vol. 10, Ramsar Convention Secretariat, Gland, Switzerland, www.Ramsar.org.

Roy M. B., Roy R., Roy P. K., Mazumdar A., 2015. Education is a tool for conservation of East Kolkata Wetland in West Bengal: A case study. *Journal of Chemical and Pharmaceutical*

مطالعات جامعه‌شناسی، (۱۵۱-۱۶۹) ۴۱: ۱۱.

زمانی، ن.، حاتمی، ج.، شبیری، م.، کبودوندپور، ش.، ۱۳۹۹.

بررسی نقش آموزش محیط زیست در جوامع محلی برکاهش

تعارض انسان و حیات وحش. محیط زیست جانوری، (۳۱-۴۰)

۱: ۱۲.

سازمان حفاظت محیط‌زیست (طرح حفاظت از تالاب‌های ایران)،

۱۳۹۹. مفاهیم، چارچوب‌ها و راهبردهای برنامه ارتباطات،

آموزش، مشارکت و آگاهی‌افزایی (CEPA). انتشارات سازمان

حفاظت محیط‌زیست. ۸۸ صفحه.

شانازی، ک.، اعظمی، م.، ۱۳۹۶. اثرات تالاب زیروار مریوان بر

معیشت پایدار خانوارهای روستایی، علوم ترویج و آموزش

کشاورزی ایران، (۲۳۵-۲۴۹) ۲: ۱۳.

ضیایی، م.، امین‌بیدختی، ع.، قربانی، ف.، ۱۳۹۲. ارزیابی ظرفیت

جامعه محلی برای توسعه ی پایدار گردشگری. فصلنامه

علمی پژوهشی مطالعات مدیریت گردشگری، ۵۹-۸۸

۸(۲۴):

عسگری‌پور، الف.، امیری، م.ج.، رحیمی، س.، ۱۳۹۹. بررسی

اثربخشی آموزش محیط زیست بر نگرش و آگاهی‌افزایی

محیط زیستی در دانش‌آموزان مقطع پیش‌دبستانی، علوم و

تکنولوژی محیط‌زیست، (۳۱۵-۳۲۶) ۴: ۲۶.

مدبری، ه.، شکوهی، ع.، ۱۳۹۹. تعیین نیاز آبی زیست محیطی

تالاب امیرکلایه براساس رویکرد جامع‌نگر با درنظرگرفتن

تضاد بین استفاده از آب برای کشاورزی و حفظ تالاب، ۳۰۵-

۲۸۲ (۳): ۱۶.

مولایی‌هشتجین، ن.، دادرس، ح.، ۱۳۹۲. تحلیل اهمیت اجتماعی

و اقتصادی روستاهای حاشیه تالاب بندر انزلی. چشم انداز

جغرافیایی در مطالعات انسانی، ۱۶-۱: (۲۵) ۸.

میرزاده، م.، ۱۳۹۲. تجزیه و تحلیل آماری با نرم افزار SPSS،

انتشارات تایماز، ۴۰۰ صفحه.

همتی، ز.، شبیری، م.، ۱۳۹۵. بررسی وضعیت آموزش

wetland conservation in Nepal. *Journal of Agriculture and Environment*, 12: 140-147.

Research, 7(2):95-101.
Shrestha U., 2011. Community participation in

Investigation of local community stakeholders' awareness and knowledge according to CEPA goals (Case study: Amir Kelaye Wetland, Lahijan, Gilan Province)

Tooba Abedi^{1*} and Masoumeh Hosseini²

Submitted: 5 January 2021

Accepted: 19 April 2021

Abstract

Identification of stakeholders and local communities to determine their awareness about wetlands is essential according to the objectives of the Communication, Education, Participation and Public Awareness (CEPA) program. Planning and adopting necessary measures for the conservation and wise use of wetlands require participation of local communities and awareness raising. The statistical population of this study was 8 villages of rural municipality households of Amirkelaye Wetland, selected by available sampling method. The 108 questionnaires were distributed using a sample size based on the number of households in each village in summer 2020. The research methodology was conducted in a descriptive and analytical manner, and the present situation was evaluated and the data analysis was undertaken using statistical analysis. The variables were a source of information about the wetlands, knowledge on the wetland functions and treated factors and the measures to protect the wetland. The results showed that the above variables did not show significant difference between villages ($P < 0.05$). However, there was a significant difference between the dependent variable of public awareness and the above independent variables.

Keywords: Stakeholders, Amir Kelayeh Wetland, Wisely Use, CEPA

1 - Assistant Professor, Academic Center for Education, Culture and Research, Environmental Research Institute

2 - Researcher, Academic Center for Education, Culture and Research, Environmental Research Institute

(* - Corresponding author Email: t.abedi@acecr.ac.ir)

DOI: 10.22048/RDSJ.2021.266023.1905